

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący Adam Barczak

Protokolant: st. sekr. sąd. R. B.

w obecności Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Olsztynie Alicji Ruszczyk

po rozpoznaniu w dniach 07 listopada 2022 r. 16 stycznia 2023 r.

sprawy **R. L.**

z wniosku o zadośćuczynienie

ORZĘKA

I. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2099) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy R. L., syna A. i J., ur. (...) w R. kwotę 210.000 zł. (dwieście dziesięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z pozbawienia wymienionego wolności w dniach 04 stycznia 1982 r. – 21 marca 1983 r. w postępowaniu karnym zakończonym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 27 stycznia 1982 r. (Sygn. akt II K 12/82) wydanym w trybie doraźnym i wykonania orzeczonej wobec niego kary, który to wyrok został zmieniony wyrokiem Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 12 marca 1993 r. (Sygn. akt II KRN 33/93) poprzez uniewinnienie A. L. od popełnienia zarzuconego mu czynu;

II. w pozostałej części wnioszek oddala;

III. na podstawie art. 554 § 4 k.p.k. i § 11 ust. 6 i § 15 ust. 3 Rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zmian) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 1440 zł. (tysiąc czterysta czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w związku ustanowieniem pełnomocnika;

IV. na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2099) kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE		
Formularz (...)	Sygnatura akt	II Ko 173/22
WNIOSKODAWCA		

R. L.		
ZWIĘZŁE PRZEDSTAWIENIE ZGŁOSZONEGO ŻĄDANIA		
1.	Odszkodowanie (kwota główna)	Odsetki
1.	nie zgłoszono	
2.	Zadośćuczynienie (kwota główna)	Odsetki
1.	2.928.882,06	ustawowe od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty
3.	Inne	
1.	zwrot kosztów ustanowienia pełnomocnika w wysokości 6 krotności stawki minimalnej oraz wydatków zgodnie ze spisem kosztów	

Ustalenie faktów			
Fakty uznane za udowodnione			
Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.1.1.	Wnioskodawca R. L. (ur . (...) w R.) został w dniu 04 stycznia 1982 r. zatrzymany pod zarzutem popełnienia przestępstwa polegającego na malowaniu w dniu 03 stycznia 1982 w miejscowości R. hasel "o treści wyszydzającej ustrój PRL oraz nawołującej do nieposłuszeństwa przepisom o stanie	zeznania wnioskodawcy	47 - 48

wojennym". Zatrzymanie wnioskodawcy nastąpiło w domu rodzinnym, w obecności rodziców. Wnioskodawca w tym czasie miał 19 lat, był kawalerem, nie miał nikogo na utrzymaniu, sezonowo pracował przy zwózce drzewa oraz pomagał w gospodarstwie rolnym swoich rodziców. Miał wykształcenie podstawowe i nie uczył się. Wnioskodawca po zatrzymaniu został umieszczony na posterunku w D., następnie był przewieziony do S. i Komendy Wojewódzkiej MO w O.. Zastosowane zostało wobec niego tymczasowe aresztowanie. W czasie zatrzymania w D. został pobity w czasie przesłuchania przez milicjanta. Przewożono go skutego w kajdanki. W areszcie w O. umieszczono go wraz z przestępcami pospolitymi, w tym "grypsującymi", musiał więc jeść osobno na stolku i nie mógł niczego dotykać. Cella była przepelniona i musiał początkowo spać na ziemi przykryty kocem, dopiero później wydano mu materace. W celi nie było toalety, ani ciepłej wody. W tych warunkach przebywał do czerwca 1982 r., kiedy przewieziono go do aresztu w B., gdzie został osadzony na oddziale, w którym przebywali jedynie osadzeni za przestępstwa polityczne. Warunki tam

były lepsze, była toaleta, łaźnia dwa razy w tygodniu, przysługiwało prawo do widzeń raz w miesiącu i wnioskodawca był odwiedzany przez członków rodziny. Otrzymywał paczki, w tym z pomocy zagranicznej oraz pieniądze od rodziny. Następnie przebywał również, w zbliżonych warunkach, w areszcie w B., skąd został zwolniony w dniu 21 marca 1983 r. Łącznie był pozbawiony wolności przez 1 rok i 3 miesiące (442 dni).

Wnioskodawca w dniu 27 stycznia 1982 r. został w trybie doraźnym skazany przez ówczesny Sąd Wojewódzki w Olsztynie za czyn z art. 282 i in. d.k.k. na karę 3 lat pozbawienia wolności (Sygn. akt II K 12/82). Zwolnienie wnioskodawcy nastąpiło z uwagi na zastosowanie wobec niego prawa łaski, zaś postanowieniem z dnia 26 marca 1982 r. warunkowo zawieszono wobec niego wykonanie pozostałej części kary pozbawienia wolności na okres próby lat 3.

Na skutek rewizji nadzwyczajnej wniesionej przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wyrokiem z dnia 12 marca 1993 r. (Sygn. akt II KRN 35/93) Sąd Najwyższy zmienił zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie i uniewinnił wnioskodawcę R. L. od

	<p>popelnienia zarzucanego mu czynu.</p> <p>Postanowieniem z dnia 22 kwietnia 1997 r. Sąd Wojewódzki w Olsztynie przyznał wnioskodawcy łącznie 7.150 zł. tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z niesłusznego skazania.</p>		
odpis skrócony aktu urodzenia	15		
kopia wyroku	21- 23, 26- 27		
kopia rewizji nadzwyczajnej	24 - 25		
kopia postanowienia	28 - 33		
kopie akt	załącznik		
<i>Fakty uznane za nieudowodnione</i>			
Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.2.1.			

<i>ocena DOWODÓW</i>		
<i>Dowody będące podstawą ustalenia faktów</i>		
Lp. faktu z pkt 3.1	Dowód	Zwiąże o powodach uznania dowodu
	kopia postanowienia	dokument urzędowy, niekwestionowany

kopia rewizji nadzwyczajnej	dokument niekwestionowany	urzędowy,	
kopia wyroku	dokument niekwestionowany	urzędowy,	
kopie akt	dokument niekwestionowany	urzędowy,	
odpis skrócony aktu urodzenia	dokument niekwestionowany	urzędowy,	
zeznania wnioskodawcy	Dano im wiarę, jako spójnym i znajdującym zasadniczo oparcie w zgromadzonych dokumentach, brak jest powodów do ich kwestionowania w zakresie niesprzecznym z poczynionymi ustaleniami faktycznymi.		
<i>Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</i>			
Lp. faktu z pkt 3.1 albo 3.2	Dowód	Zwięźle o powodach	niewzględnienia dowodu
PODSTAWA PRAWNA			
Odszkodowanie			
1.	Kwota główna	Odsetki	
1.			
Zwięźle o powodach podstawy prawnej			

Zadośćuczynienie		
2.	Kwota główna	Odsetki
1.	zasądzono kwotę 210.000 zł.	ustawowe, od dnia uprawomocnienia się wyroku
Zwięźle o powodach podstawy prawnej		
<p>Podstawę roszczenia wnioskodawcy stanowił art. 8 ust. 1 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, zgodnie z którym osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia albo decyzji.</p> <p>Zgodnie z art. 11 ust. 1 cyt. ustawy przepisy art. 8, art. 9 i art. 10 mają odpowiednie zastosowanie również wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego, i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane. Roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie nie przedawniają się. Jak wskazał Sąd Najwyższy, przepis art. 11 ust. 1 ustawy</p>		

z 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w wersji stylistycznej nie różnicuje trybu w jakim zostało wydane orzeczenie o uniewinnieniu lub umorzeniu na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. Jedynym warunkiem zastosowania normy art. 11 ust. 1 ww. ustawy jest brak prawomocnego zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia wobec osoby, która była zatrzymana lub tymczasowo aresztowana, a co do której spełnione są warunki do uznania, że czyn w odniesieniu do którego prowadzone było postępowanie karne spełnia warunki określone w art. 1 ust. 1 tej ustawy (wyrok SN z dnia 25 maja 2021 r., VKK 167/21).

Nie budzi tym samym wątpliwości, że w sytuacji prawnej wnioskodawcy R. L. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 1993 r., którym zmieniono zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie i uniewinniono go od popełnienia zarzuconego mu przestępstwa stanowi podstawę do przyznania mu odszkodowania, jako że przypisany mu wcześniej czyn spełniał wymogi określone w art. 1 ust. 1 ustawy, tj. był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wnioskodawca został pozbawiony wolności i skazany za przypisany mu czyn, co stanowiło oczywisty przejaw represji ówczesnych władz komunistycznych za działalność opozycyjną. Wyrok ten, gdyby nie został zmieniony przez Sąd Najwyższy podlegałby w świetle ustawy uznaniu za nieważny. Na aspekt działania na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zwrócono wprost uwagę w uzasadnieniu rewizji

nadzwyczajnej Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 09 lutego 1993 r., w którym podkreślono, że wnioskodawca (wraz z pozostałymi skazanymi) przeciwstawiał się systemowi totalitarnemu, godzącemu w żywotne interesy Narodu Polskiego oraz w powszechnie uznawane prawa i wolności obywatelskie.

Uwzględnieniu roszczenia wnioskodawcy nie stoi na przeszkodzie fakt przyznania mu odszkodowania za niesłuszne skazanie, postanowieniem z dnia 22 kwietnia 1997 r. (II 1Ko 688/95). Treść przepisu art. 8 ust. 4 ustawy lutowej stanowi odstępstwo od zasady res iudicata. Nie zachodzi tym samym przeszkoda w postaci powagi rzeczy osądzonej w sytuacji, gdy wnioskodawca, który uprzednio uzyskał odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie w oparciu o przepis art. 487 d.k.p.k., bądź art. 552 § 1 k.p.k. lub w oparciu o przepisy prawa cywilnego, wystąpi następnie na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej o przyznanie dalszej rekompensaty za szkodę i krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia, którym przypisano mu czyn związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2019 r., IV KK 14/18).

Mając powyższe okoliczności na względzie należało stwierdzić, że wnioskodawcy bezspornie należy się zadośćuczynienie, jakkolwiek jednak jego postulowany wymiar wskazany we wniosku ocenić należy jako rażąco wygórowany i nie znajdujący uzasadnienia w zakresie krzywdy doznanej przez wnioskodawcę, co prowadzi do konieczności częściowego

oddalenia wniosku. Również analiza szeregu judykatów wskazanych w uzasadnieniu wniosku nie pozwala na stwierdzenie, ażeby którykolwiek z nich dawał dostateczny asumpt do zasądzenia kwoty tak znacznej, pomijając oczywisty fakt, że kształtowanie zadośćuczynienia ma charakter wysoce zindywidualizowany. W orzecznictwie słusznie wskazano, że subiektywny i indywidualny charakter każdej krzywdy, a także różne okoliczności każdej sprawy, różne tło i uwarunkowania, czynią, iż jakiegokolwiek porównania w tym względzie nie są adekwatne i prawidłowe. Pojawiające się zaś poglądy o jednolitości orzecznictwa sądowego mogą być uznane za słuszne tylko o tyle, o ile odnoszą się do przyjmowania przez sądy podobnych kryteriów i wyznaczników pozwalających określić rozmiary doznanej krzywdy i o ile pozostają w zgodności z zasadą indywidualizowania okoliczności w odniesieniu do konkretnej osoby i sytuacji. Z tego też powodu argumenty odnoszące się do zasądzonych w innych sprawach kwot zadośćuczynień nie mogą mieć decydującego znaczenia (por. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - II Wydział Karny z dnia 1 czerwca 2022 r.

II AKa 306/21, opubl. Prok. i Pr. 2022/10/43).

Sąd kształtując wysokość zadośćuczynienia miał na względzie przyczyny i okres pozbawienia wnioskodawcy wolności, jak i warunki, w jakich miało to miejsce. Nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca będąc człowiekiem bardzo młodym, nie karany, dotkliwie przeżył fakt umieszczenia go w areszcie, w szczególności w okresie, w

jakim zmuszony był przebywać z osadzonymi za przestępstwa pospolite i respektować zasady podkultury więziennej. Brak jest również podstaw do podważania prawdziwości twierdzeń wnioskodawcy odnoszących się do złych warunków panujących ówczesnie w areszcie śledczym w O., gdzie przebywał w celi przeludnionej, śpiąc na podłodze i nie mając dostępu do toalety. Nadmienić jednak należy, że w późniejszym okresie warunki odbywania kary w B. i B. uległy poprawie a wnioskodawca przebywał tam w towarzystwie osadzonych za przestępstwa polityczne, funkcjonując w relatywnie dobrych, jak na tamte czasy, warunkach bytowych. Jak wskazał wnioskodawca, stosunek funkcjonariuszy aresztów, w jakich przebywał do osadzonych za przestępstwa polityczne był negatywny, spotykały go z ich strony represje i drobne złośliwości. Przy wymiarze zadośćuczynienia uwzględnić należało nadto ograniczenie kontaktów wnioskodawcy z bliskimi, zrozumiałe poczucie krzywdy wynikające ze skazania i pozbawienia wolności, a także uzasadnione obawy o przyszłość i możliwe konsekwencje w realiach stanu wojennego. Jakkolwiek nie ma podstaw do kwestionowania zeznań wnioskodawcy, że został pobity przez milicjanta po przewiezieniu na posterunek w D., co ma wpływ na zakres doznanej krzywdy, to jednak równocześnie nie ma dowodów dostatecznie wskazujących, że następstwem tego pobicia jest uszczerbek na słuchu wnioskodawcy, co byłoby podstawą do roszczeń odszkodowawczych. Nie znajduje to potwierdzenia w treści dokumentacji z

leczenia wnioskodawcy, której sąd zażądał, ani nie znajduje potwierdzenia w treści jego wcześniejszych zeznań, które składał w postępowaniu odszkodowawczym przed Sądem Wojewódzkim w Olsztynie. Tam wskazywał, że w czasie przesłuchania był trzymany za włosy i bity pięścią w brzuch i klatkę piersiową. Wnioskodawca powoływał się wyłącznie na dolegliwości kręgosłupa, co do których jednak stwierdzono brak związku z pobytem wnioskodawcy w zakładach karnych.

Wskazane wyżej okoliczności uzasadniają w ocenie sądu przyznanie wnioskodawcy zadośćuczynienia w kwocie 210.000 zł. (ok. 15.000 zł za miesiąc pozbawienia wolności, co stanowi ponad dwie średnie krajowe brutto). Jest to kwota posiadająca nie tylko symboliczną, ale niewątpliwie realną wartość ekonomiczną, której zgromadzenie w aktualnych przeciętnych warunkach ekonomicznych wymaga długotrwałych starań, o ile jest w ogóle możliwe. Rolą zadośćuczynienia jest skompensowanie krzywdy, nie jest ono jednak swoistą nagrodą za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, ani nie ma stwarzać uprawnionemu podstawy do nadzwyczajnego wzbogacenia się. W przekonaniu sądu przyznana kwota jest adekwatna do zakresu doznanej krzywdy i należycie spełnia funkcje kompensacyjne. Podzielić należy pogląd, że zadośćuczynienie zasądzone na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej jest roszczeniem cywilnoprawnym, dlatego przy ustalaniu jego wysokości mają zastosowanie przepisy prawa cywilnego. Powyższe dotyczy w szczególności art. 445 § 1

i 2 KC, zgodnie z którym osobie pozbawionej wolności, sąd może przyznać odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Wysokość zadośćuczynienia ma być odpowiednia do okoliczności danej sprawy, w szczególności należy uwzględnić czas, okoliczności, warunki pozbawienia wolności, jego wpływ na inne dziedziny życia, które dopiero ocenione łącznie określają rozmiar krzywdy poniesionej przez represjonowanego. Należy jednak podkreślić, że przyznane zadośćuczynienie powinno stanowić „sumę odpowiednią”, a więc nie może mieć ona charakteru symbolicznego. Ustalenie, jaka konkretnie kwota zadośćuczynienia będzie „odpowiednia”, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, nie może to być jednak uznanie „dowolne”, gdyż musi uwzględniać musi wszystkie okoliczności sprawy i opierać się na czytelnych kryteriach. Przyznana kwota powinna odzwierciedlać realnie doznaną krzywdę i rekompensować całość dolegliwości wynikających z niesłusznego skazania (Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z dnia 2 grudnia 2021 r., I NSNk 13/20).

Inne		
3.	1.	
Zwięźle o powodach podstawy prawnej		
ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU W PRZEDMIOCIE ŻĄDANIA		

Zwięzłe o powodach rozstrzygnięcia		
Odszkodowanie		
1.	Kwota główna	Odsetki
1.		
Zadośćuczynienie		
2.	Kwota główna	Odsetki
1.		
Inne		
3.	1.	
Inne ROZSTRZYGNIECIA Zawarte w WYROKU		
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	

Koszty procesu	
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
	<p>Na podstawie art. 554 § 4 k.p.k. i § 11 ust. 6 i § 15 ust. 3 Rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zmian) zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 1440 zł. (tysiąc czterysta czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w związku ustanowieniem pełnomocnika.</p> <p>Na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz.</p>

2099) kosztami postępowania należało obciążyć Skarb
Państwa.

PODPIS